

Verslag 153ste bijeenkomst van de NVWV: Fosfaat met Beleid

Dagvoorzitter: Oscar Schoumans (Alterra)

Locatie: Aver Heino

Fosfaatgebruiksnormen. Wat, waarom en hoe?

Caroline van der Salm (Alterra)

In het 3^e actie programma voor de Nitraatrichtlijn is afgesproken dat de fosfaatgebruiksnorm in Nederland geleidelijk zal worden verlaagd zodat fosfaatevenwichtsbemesting zal worden bereikt in 2015. Een verlaging van de fosfaatgebruiksnorm is nodig om een verdere stijging van de fosfaattoestand van de bodem en de fosfaatuitspoeling naar het oppervlaktewater te voorkomen en zo mogelijk te verlagen.

In tegenstelling tot stikstof hoopt fosfaat zich sterk op in de bodem. De hoge mestoverschotten uit het verleden hebben geleid tot een verhoging van de fosfaattoestand van de bodem met als gevolg een hogere fosfaatuitspoeling naar grond- en oppervlaktewater. Op dit moment is 50-60% van de Nederlandse landbouwgrond fosfaatverzadigd. De uitspoeling van fosfaat uit landbouwgronden is toegenomen van 4.8 miljoen kg in 1985 tot 5.9 miljoen kg in 2002. Uitspoeling vanuit landbouwgronden is hiermee de belangrijkste (72%) bron van fosfaatbelasting voor het oppervlaktewater geworden.

Bij de invoering van evenwichtsbemesting mag Nederland differentiëren op basis van de fosfaattoestand van de bodem en de afvoer met het gewas. De ministeries van VROM en LNV hebben daarom aan de Technische Commissie Bodembescherming (TCB) en de Commissie van Deskundigen Meststoffenwet (CDM) advies gevraagd. In deze adviezen werd o.a. gevraagd aan te geven wat de mogelijkheden zijn om gebruiksnormen af te stemmen op de fosfaattoestand van de bodem en te differentiëren op basis van de fosfaatafvoer van het gewas. Tevens is gevraagd naar de landbouwkundige, economische en milieukundige gevolgen. De hoofdconclusies zijn:

- Aanscherping fosfaatgebruiksnormen verhoogt druk op mestmarkt, heeft beperkt effect op gewasopbrengst en vermindert P-uitspoeling, vooral op langere termijn;
- Differentiatie fosfaatgebruiksnormen naar fosfaattoestand bodem vermindert P-uitspoeling op termijn sterk, maar heeft forse gevolgen voor mestmarkt;
- Differentiatie fosfaatgebruiksnormen naar fosfaatafvoer met het geoogste gewas vermindert druk op mestmarkt maar heeft weinig effect op P-uitspoeling;

Veldproef effecten van fosfaat- en stikstofoverschotten op grasland

Jantine van Middelkoop (ASG Veehouderij)

Al enkele jaren stelt het beleid grenzen aan de fosfaatbemesting in de landbouw om het milieu te beschermen. Met de EU is afgesproken dat de fosfaatbemesting op bouwland en grasland beperkt zal worden tot de afvoer van fosfaat met gewas, zogenaamde fosfaatevenwichtsbemesting. Die regel moet gaan gelden vanaf 2015.

Om de milieukundige en landbouwkundige gevolgen van fosfaatevenwichtsbemesting op (middel)lange termijn te volgen en te voorspellen, voeren ASG en Alterra (beide WUR) vanaf 1997 een veldproef op grasland uit. Hierin liggen drie fosfaalniveaus: evenwichtsbemesting (overschot 0) en 20 en 40 kg P₂O₅ overschot per ha per jr. De fosfaatoverschotten liggen op twee stikstof-

overschotten (180 en 300 kg N per ha per jr) en op vier locaties: 2 x zand (Aver Heino en Cranendonck), veen (Zegveld) en klei (Waiboerhoeve). Op het proefveld wordt er dunne rundermest uitgereden en beweid met pinken. Verschillen in fosfaatoverschot zijn met kunstmest gerealiseerd. Fosfaatuitspoeling bepalen we uit gemeten bodemvochtconcentraties.

De locatie Aver Heino is in 2002 omgeschakeld naar biologisch o.a. door introductie van klaver op de hoge N-overschotten, toedienen van natuurfosfaat en weglaten van N-kunstmest.

Er is een grote spreiding in PAL-getal en Pw-getal in de lagen 0-5 en 5-10 cm tussen jaren. Op zand en veen dalen ze significant bij evenwichtsbemesting en minder of niet bij de positieve overschotten. Er is dus P₂O₅ dat niet terug te vinden is in gewas of in PAL/Pw. Op de klei-locatie stijgen PAL en Pw op alle behandelingen in 0-10 cm. In de lagen dieper dan 10 cm veranderen deze weinig. De opbrengst reageerde de eerste vijf jaar vrijwel niet op de verschillen in P₂O₅-overschot maar na het 10^e jaar verschilt opbrengst tussen de laagste en hoogste overschotten ca. 600 kg drogestof per ha per jaar. De P-gehalten in het gewas zijn significant hoger naarmate het overschot hoger is. Het proefveld op de Waiboerhoeve (klei) reageert niet in opbrengst en gewasgehalte. Uitspoeling is beperkt, enkele kg P₂O₅ per ha per jaar. We hopen de komende jaren het meetprogramma uit te kunnen breiden zodat we meer kunnen zeggen over het lot van het P₂O₅ dat niet terug te vinden is in gewas en PAL-getallen.

Aver Heino, Praktijkcentrum voor Biologische melkveehouderij Zwier van der Vegte (ASG Veehouderij)

Aver Heino heeft 160 melkkoeien, 80 ha grasland (8-9 ton/ha/jaar) en 20 ha natuurgrond. Door anderen wordt nog 10 ha natuurgras, 5 ha gras en 30 ha maïs geteeld voor Aver Heino (13-14 ton/ha). Aver Heino gaat deelnemen aan het project Echt Overijssel! voor meer regionaal gesloten kringlopen. In dat kader is meer samenwerking met telers gewenst voor meer voer of grondstoffen voor mengvoer uit de regio. Resultaten van bemestings- en vruchtwisselingsonderzoek worden benut om zo zuinig mogelijk met mest om te gaan, zodat dat afgezet kan worden naar telers in de regio. De huiskavel is 46 ha. Momenteel lopen er 90 stuks jongvee – dat is veel in verband met de gewenste groei van het aantal dieren. De melkkoeien staan 's nachts op stal en hebben overdag vrije keus om naar binnen of buiten te lopen. Ze kunnen 's morgens alleen naar buiten als ze gemolken zijn. Dit gaat zo heel erg goed, de koeien zijn superrelaxed. Je ziet ze veelal in groepjes van 10-15 koeien "rondtrekken".

Voeding: 800-900 kg krachtvoer per koe, geen mineralenmengsel. Er wordt nu ongeveer 10% onder de fosfaatnorm gevoerd (~3 g / kg), zonder merkbare problemen – P-org in bloed blijft op goed niveau. Maïs past goed in rantsoen, maar is lastig biologisch te telen vanwege vogelvraat en onkruid. Er is geen fosfaataanvoer (geen kunstmest ook, Aver Heino boert biologisch). Elk perceel wordt bemonsterd en de bemesting wordt daarop afgestemd. Aver Heino kan daarbij gebruik maken van verschillende typen mest, omdat de stal verschillende vloertypen heeft – vastere mest van de dichte vloer en de potstal met hogere fosfaatgehalten, en dunnere fractie met meer N en K. In de potstal wordt momenteel geëxperimenteerd met gedroogde mest/compostering, gebaseerd op Israëliësch systeem. Door de bodem voldoende te bewerken voor goede droging van de mest, blijven koeien schoon en produceren ze een mooie vaste mest. Er worden wel vraagtekens bij ammoniakemissie gezet.

De dikke fractie wordt benut op bouwland en grasland met lagere fosfaattoestand. Als het vroeg genoeg op het grasland komt, dan zijn er geen problemen met smakelijkheid. De esgrond heeft een behoorlijke voorraad fosfaat en krijgt dit niet.

Zie ook: www.averheino.nl

Waterberging op Praktijkcentrum Aver Heino *Idse Hoving (ASG Veehouderij)*

Het waterschap Groot Salland heeft in samenwerking met het Praktijkcentrum Aver Heino een demonstratieproject ingericht om te zien op welke manier er met ruimte voor water kan worden omgegaan. In Salland is extra waterbergingscapaciteit nodig om tijdens neerslagpieken wateroverlast te voorkomen. Het water is afkomstig van het hoger gelegen oost Nederland en Duitsland dat via de vloedgraven in Salland afgevoerd wordt in de IJssel. Door het creëren van extra berging en verduurzaming van het waterbeheer vervagen voor de landbouw de bestaande zekerheden. Vooral op de laagst gelegen gronden nemen de risico's op vernatting toe. Samen met agrariërs, natuurbeschermingsorganisaties en particulieren is het waterschap op zoek naar mogelijkheden om extra bergingscapaciteit te creëren. Het demonstratieproject op Aver Heino laat zien hoe ruimte voor water gecombineerd kan worden met landbouw en natuur.

Achtergrond / probleemstelling

Conform de doelstelling van het nationaal bestuursakkoord Waterbeheer 21e eeuw streeft het Waterschap Groot Salland naar het creëren van waterberging op plaatsen die zich hiervoor lenen en waar planologisch zich de gelegenheid voordoet. Niet alleen waterberging staat centraal, maar verduurzaming van het waterbeheer in het algemeen. In de afgelopen decennia is het watersysteem zo ingericht dat bij wateroverlast het water zo snel mogelijk afgevoerd kon worden en dat bij een watertekort weer water naar believen kon worden ingelaten. Het plan is om de vaste zomer- en winterpeilen los te laten en om op een meer natuurlijke wijze het water langer vast te houden. Dit wordt gerealiseerd door de waterafvoer te knippen en door kades op te werpen. De aanvoer van (gebiedsvreemd) water moet tot een minimum worden beperkt. De consequentie is dat in het algemeen de peilen zo'n 20 cm verhoogd moeten worden. Daarbij komt incidenteel peilverhoging voor op het moment van waterberging. Tot nu toe waren de peilen gebaseerd op het gemiddeld laagst gelegen maaiveld. Wanneer hiervan afgestapt wordt, vernatten de laagst gelegen gronden. Hier staat tegenover dat hoger gelegen gronden minder droogtegevoelig worden (afhankelijk van de maaiveldhoogte). Echter, vernatting wordt door boeren als zeer nadelig ervaren, omdat hierdoor gebruikbeperkingen ontstaan die zich vertalen in hogere kosten. Dit leidt tot een verminderd bedrijfsresultaat.

Waterbergen op landbouwgrond gewenst

De grond die nodig is voor waterberging moet bij voorkeur in beheer blijven van de landbouw, omdat anders te veel grond aangekocht moet worden, waardoor waterberging onbetaalbaar wordt. Schade door vernatting zou vergoed moeten worden in de vorm van een 'blauwe dienst'. Dit kan door een jaarlijkse vergoeding of door het afkopen van schade zoals het waterschap Regge & Dinkel dat heeft toegepast bij het schadeloosstellen van boeren in het Dinkeldal. De betreffende boeren ontvingen een schadevergoeding voor een periode van tien jaar. Het voordeel is dat met een dergelijke substantieel bedrag een herinvestering gedaan kan worden in bijvoorbeeld vervangende grond ter compensatie van het nadeel. Hierdoor kunnen bedrijven zich verder blijven ontwikkelen. Vernatting onder de huidige landbouwkundige omstandigheden zal naar verwachting veel minder vergaande consequenties hebben dan de situatie zoals die in vroegere tijden van voor de jaren 50 uit de vorige eeuw veel voorkwam. Het grote verschil met het verleden is dat de verkaveling, de vlakligging en de detailontwatering van landbouwgrond doorgaans sterk verbeterd is. Naar verwachting zal bij vernatting of zelfs inundatie het water niet meer langdurig in het maaiveld staan waardoor het land veel sneller weer bereden en beweid kan worden. Het risico op het voorkomen van leverbot is dan praktisch uitgesloten, omdat leverbot vooral voorkomt in langdurige plas-dras omstandigheden.

Demonstratieproject Waterschap Groot Salland

- Circa 2,5 ha waterberging aangelegd

- Onderzoek naar hoe waterberging (technisch) kan worden gerealiseerd door middel van verschillende proefopstellingen
- Proefopstellingen met verschillende inrichtingsvormen: vlak, hellend, diepte en medegebruik voor landbouw of natuur
- Waterberging met zoom van riet voor enige zuivering van het oppervlaktewater
- Aanleg van waterbekken met een inlaatwerk: snelle inlaat en trage uitlaat van water
- Monitoring van grond- en oppervlaktewaterpeilen, waterkwaliteit en vegetatie
- Mogelijkheden water als alternatieve inkomstenbron ('blauwe dienst')
- Inpassen waterberging in de bedrijfsvoering
- Bepalen landbouwkundige opbrengsten van de berging
- Onderzoek doen naar en praktijkervaring opdoen met vegetatieontwikkeling en de effecten van onderhoud
- Onderzoek naar mogelijkheden voor vrijkomend maaisel van de watergangen en onderhoudspad

Bezoek voor filmpjes over de waterberging van Aver Heino de site van Waterschap Groot Salland: http://www.wgs.nl/ruimte_voor_water/waterberging_op_'t/rondleiding_in_beeld/rondleiding_aver

Fosfaat in grond-, drain- en slotwater per grondsoortregio en bedrijfstype **Leo Boumans en Dico Fraters (RIVM)**

De fosfaatconcentratie in het bovenste grondwater bij landbouw in Nederland wordt bepaald door het bodemtype en niet door het bedrijfstype. De fosfaatconcentratie in drainwater wordt ook bepaald door het bodemtype maar in het zandgebied ook door het bedrijfstype.

Door meer fosfaat te geven dan de plant opneemt wordt het restant aan de bodem gebonden of spoelt het uit naar het grond- en oppervlaktewater. Het RIVM monitort de waterkwaliteit in de 4 grondsoortregio's van Nederland (zand, klei, klei, veen en löss) op 4 bedrijfstypen (akkerbouw, melkvee, hokdier en overig). Er is voor dit verhaal ook nog onderscheid gemaakt tussen zee- en rivierklei. Het areaal dat voor melkvee wordt gebruikt is verreweg het grootst ten opzichte van de andere bedrijfstypes. Het recent gevormde neerslagoverschot wordt bemonsterd uit het bovenste grondwater en uit drains en vervolgens chemisch geanalyseerd.

De hoogste grondwaterfosfaatconcentraties worden gevonden bij melkvee in het zeeklei gebied en de laagste in de zandregio. Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat de fosfaatoverschotten in het zeeklei gebied groter zijn geweest dan in de zandregio en daarom kan worden geconcludeerd dat dit verschil wordt veroorzaakt door de grondsoort. In de zandregio worden in het grondwater (nog) geen verschillen gevonden tussen de bedrijfstypen. Dit bevestigt de conclusie dat de fosfaatconcentratie in het grondwater door het bodemtype wordt bepaald en niet door het bedrijfstype.

Ook in het drainwater van melkveebedrijven worden de hoogste concentraties gevonden in het zeeklei gebied en de laagste concentraties in de zandregio. Er is voor drainwater, in tegenstelling tot grondwater, wél een verschil tussen de bedrijfstypen in de zandregio. De hoogste concentraties worden gevonden bij het bedrijfstype 'overig' en de laagste bij hokdierbedrijven. De concentraties bij hokdierbedrijven zijn zó laag dat wordt vermoed wordt dat deze op fosfaatfixerende bodems (ijzer-oer) zijn gelegen. Het bedrijfstype 'overig' zal net als hokdier bedrijven in het verleden hogere fosfaatoverschotten hebben gehad dan melkvee- en akkerbouwbedrijven en hier worden wel hogere fosfaatconcentraties in het drainwater gevonden.

Er zijn aanwijzingen dat de fosfaatconcentraties in grond-, drain- en (bedrijfseigen) slotwater aan elkaar gerelateerd zijn, maar de grootste post voor P toevoer naar het oppervlaktewater zou oppervlakkige afspoeling kunnen zijn, bijvoorbeeld via greppels en dit is niet persé gerelateerd aan de grond- en drainwaterconcentratie.

Fosfaat, wat kunnen we er aan doen? Fosfaatpilot Noord- en Midden Limburg

Gert-Jan Noij, René Schils, Antonie van den Toorn, Olga Clevering en Jan van Bakel (Alterra, Wageningen UR)

Sinds 2005 wordt er een pilot project uitgevoerd in Noord- en Midden Limburg gericht op het uitproberen en monitoren van een aantal maatregelen tegen fosfaatuitspoeling naar het oppervlaktewater: uitmijnen, blokkeren van oppervlakkige afspoeling, diepe peilgestuurde drainage en een vloeiveld. De proefpercelen zijn geselecteerd op basis van een gebiedsdiagnose van de fosfaatbronnen en –transportroutes.

Voor uitmijnen zijn twee gelijke graslandpercelen geselecteerd, waarvan er één wordt uitgemijnd, de andere dient ter vergelijking. Het uitmijnperceel krijgt geen fosfaat, dus ook geen dierlijke mest en wordt dus niet beweid. De overige nutriënten worden volgens advies verstrekt. Op het uitmijnperceel werd een lagere fosfaatopbrengst bij een wat hogere drogestof opbrengst in het (alleen gemaaide) gras gemeten en lagere fosfaatgehalten in het bodemvocht, maar er was nog geen effect merkbaar in het bovenste grondwater.

Oppervlakkige afvoer (zonder blokkade) wordt gemeten op één graslandperceel sinds eind vorig jaar. De afvoer wordt via een goot opgevangen in een reservoir van waaruit monsters worden genomen en het debiet wordt gemeten. Uit de laboratorium metingen blijken excessief hoge fosfaatgehalten voor te komen van meer dan 8 mg (P) per L! Hieruit blijkt dat oppervlakkige afvoer een belangrijke hot spot vormt. Ondanks een mogelijk relatief geringe bijdrage aan de totale afvoer van de neerslag levert deze route een relatief grote bijdrage aan de afvoer van P.

Het proefveld voor het bestuderen van de effecten van verdiept aangelegde peilgestuurde drainage (systeem van Iersel) is net aangelegd. Uit de voorbereidende modelstudie blijkt dat conventionele drainage weliswaar de fosfaatuitspoeling terugdringt, maar dat gaat gepaard met een flinke toename van de stikstofuitspoeling. De alternatieve drainage verlaagt beide.

Het vloeiveld functioneert sinds begin vorig jaar. Er waren wat opstartproblemen met de rietgroei en met de peilregeling, maar desondanks is al een flinke vastlegging van N (ca. 20%) en P (ca. 40%) gemeten. Kennelijk vindt er toch al sedimentatie (vaste deeltjes) en vastlegging (opgelost) aan het bodemoppervlak plaats.

Fosfaat en veevoer

Léon Sebek (ASG Veehouderij) en Leo Tjoonk (Agrifirm)

Belang

Intensieve melkveehouderijbedrijven geven momenteel een te hoge fosfaatbelasting voor het milieu. Daarom wordt via het aanscherpen van de bemestingsnormen de aan te wenden hoeveelheid fosfaat beperkt. Dit gebeurt in stappen en zal uiteindelijk in 2015 uitkomen op evenwichtsbemesting voor fosfaat. Zonder aanpassing van de bedrijfsvoering levert vermindering van de P-gebruiksnormen al vanaf de eerstvolgende aanscherpingsstap in 2009 voor veel melkveebedrijven problemen op. De gebruiksnorm 2009 resulteert voor die bedrijven in verplichte mestafvoer ten gevolge van een te grote hoeveelheid fosfaat in de mest. Dit is niet alleen een flinke directe kostenpost, maar heeft ook indirecte gevolgen (bijvoorbeeld: onnodige afvoer van organische stof en van stikstof, compensatie-aanvoer van kunstmeststikstof of derving van gewasopbrengsten).

De melkveehouder wordt door de nieuwe gebruiksnormen geconfronteerd met de vraag hoe de fosfaatexcretie in mest verminderd kan worden. Voor een gemiddeld bedrijf met 70% grasland zal tot 2015 de bemesting met 25 tot 30 kg P₂O₅ per ha (ca. 15 m³ mest) moeten afnemen, waarvan ongeveer 15 tot 20 kg in 2009 (ca. 10 m³ mest per ha) gerealiseerd moet zijn. Zonder verminderde P-excretie in mest zal deze vermindering via gedwongen mestafvoer gerealiseerd moeten worden, met bovengenoemde gevolgen. Daardoor is verlaging van de P-excretie in mest van direct belang voor zowel de bedrijfseconomische resultaten als het bedrijfsmanagement.

De omvang van de bedrijfseconomische consequenties is afhankelijk van verschillende factoren (o.a. intensiteit van het bedrijf, P-gehalte mest, prijs voor mestafvoer), maar voor een bedrijf van 40 ha met voor de periode van 2009 en 2015 een extra fosfaat afvoer overeenkomend met 10 m³ mest per ha, tegen een prijs variërend van € 12,5 tot € 17,5 per m³ komt dat alleen al aan directe kosten neer op € 5.000 tot € 7.000 per jaar. Verplichte mestafvoer moet daarom geminimaliseerd worden. Om dit zonder melkproductiebeperking te kunnen doen moet de P-aanvoer met voedermiddelen maximaal beperkt worden.

Voor de berekening van de N en P excretie kan een melkveehouder kiezen uit een forfaitaire excretie of een excretie die specifiek voor het eigen bedrijf wordt uitgerekend (beschikbaar sinds 2006). De bedrijfsspecifieke berekening is alleen interessant wanneer de forfaitaire excretie resulteert in verplichte mestafvoer en wanneer door management de N en P excretie verminderd kan worden. In het project Koeien&Kansen is in 2006 en 2007 ervaring opgedaan met de bedrijfsspecifieke excretie. De resultaten worden gepresenteerd, met de consequenties voor mestafvoer nu, in 2009 en 2015.

De cijfers laten zien dat er wat fosfaat betreft nog wel winst te boeken is in de aanvoer van P in de gebruikte voedermiddelen. Met de voeradviseur (mengvoederindustrie) kan uitgewerkt worden welk mengvoer past bij het ruwvoer, maar een minimaal P-gehalte heeft. Over het algemeen levert het gras van het bedrijf zelf voldoende P voor het melkvee. Alleen met veel maïs in het rantsoen kan men tegen de norm aankomen. Het grootste deel van de winst moet dus komen uit een lager P-gehalte van het eigen gras, door gebruik te maken van bodemonderzoek en het bijbehorende advies voor fosfaatbemesting toe te passen.

Reflectie op het huidige fosfaatbeleid

Jaap Willems (Planbureau voor de Leefomgeving, vh Milieu- en Natuurplanbureau)

Een paar jaartallen op een rij

1989: Het 1e Nationaal Milieubeleidsplan (NMP1) had als doel om in 2000 te komen tot evenwichtsbemesting. Definitie: bij bemesting niet meer P aan de bodem toedienen dan er door het gewas aan wordt onttrokken.

Rekening houden met voor milieu acceptabele verliezen wordt alleen voor Stikstof genoemd.

1995: In verband met invoering MINAS. Deskstudies voor stikstof en fosfor. De fosforstudie: veel aandacht voor de landbouwkundig onvermijdelijke fosfaatverliezen: tot 50 kg/ha !

2000: Europese Kaderrichtlijn Water wordt aangenomen. 2015 is belangrijk jaar voor beoordeling of milieudoelen gehaald zijn. Stand still is minimum doel.

2001: Het 4e Nationaal Milieubeleidsplan (NMP4) stelt: evenwichtsbemesting voor fosfaat moet in 2030 worden bereikt: het fosfaatoverschot is hoogstens 1 kg/ha !

2004/2005: Discussie en afspraken met EU Commissie over derogatie en 3e Actieprogramma Nitraatrichtlijn: evenwichtsbemesting in 2015! Indicatieve gebruiksnormen van 90 kg/ha (gras) en 60 kg/ha (bouwland en maïs). Het landbouwkundig onvermijdelijk verlies is maximaal 5 kg/ha.

De Evaluatie van de Meststoffenwet 2007

De fosfaatgebruiksnormen hebben een steeds dominanter effect op de mestafzet. De fosfaatgebruiksruimte in 2015 ten opzichte van 2006 daalt met 25% (van 198 naar 146 mln. kg). Hierbij is nog niet rekening gehouden met de huidige fosfaattoestand van de bodem.

Circa 15% heeft nog steeds een P-toestand 'laag'. Een kleine 30% heeft een toestand 'hoog'. Bijna 40% heeft een toestand 'ruim voldoende' of 'vrij hoog'. Vooral bij bouwland en maïs komen forse percentages met P-toestand 'hoog' voor. Ook is er een regionaal verschil. In de regio zuid en oost komen de meeste gronden met P-toestand 'hoog' voor. Bij de gebruiksnormen wordt hier geen rekening mee gehouden. Evenwichtsbemesting is voor zeker 60% van de landbouwgronden onnodig

ruim: Bij P toestand 'hoog' kan overeenkomstig de bemestingsadviezen bemesting achterwege blijven.

Bij fosfaatevenwichtsbemesting in 2015 is de verwachting dat de emissie naar het oppervlaktewater zich stabiliseert (minimumdoel wordt gehaald).

Door de bemestingsadviezen bij de nattere landbouwgronden met grote P-voorraad in de bodem op te volgen kan de emissie naar water nog verder omlaag.

Discussie Fosfaat met Beleid

Hieronder volgt een puntsgewijze weergave van de discussie.

- De definitie van evenwichtsbemesting is nog niet definitief. Wordt het gebaseerd op P-afvoer? Of op P-opname?
- Grootste knelpunt van mestbeleid 2015 is dat afzetmogelijkheid van mest in NL afneemt. Standstill is wel binnen bereik (geen toename van P-ophoping).
- Waterkwaliteit van bepaalde stroomgebieden verschilt, er zijn nu geen berekeningen op gebiedsniveau.
- Waterschappen zijn ook bezig met 1ste aandachtspunt van de KaderRichtlijn Water: puntsbelastingen moeten naar beneden.
- Duidelijk dat in NL iets moet gebeuren aan P-ophoping (al noemen sommigen het opbouw van bodemvoorraad). De P-toestanden zijn nog steeds te hoog voor milieukwaliteit. Ook bezien vanuit wereldvoorraad aan P – die kan binnen 100-200 jaar op zijn bij huidige gebruiksefficiency. Nu is mestverwerking nog de grootste sink. De P-grondstoffen met hoge kwaliteit zijn over 30 jaar op. De lagere kwaliteit kan nog langer mee, maar bevat ongewenste stoffen zoals zware metalen.
- Er worden vraagtekens gezet bij het toelaten van gebruik van ruwfosfaat in de biologische landbouw – ruwfosfaat is minder efficiënt dan kunstmest (opgewerkte ruwfosfaten) en zou verspilling van grondstoffen betekenen. De fosfaatproeven hebben laten zien dat ruwfosfaten wel gebruikt kunnen worden om fosfaatbemestingstrappen te maken, ze werken dus wel.
- Waarom wordt niet meer aandacht besteed aan het verwerken van organische mest tot kunstmest? Daar gebeurt wel veel aan, maar tot nu toe is dat nog verre van efficiënt, het kost te veel energie. Het duurt wellicht nog lang voordat dat rendabel is.
- Mestscheiding mag ook meer aandacht krijgen – maar kost nog wel te veel energie.
- In België wordt de dikke fractie van drijfmest en kippenmest gezamenlijk gecomposteerd – er is vraag naar het eindproduct.
- **Boodschap aan allen:** Jammer dat vrijwel steeds over fosfaat als afval wordt gesproken. We moeten het efficiënt benutten – bij weide- en voederbouw en door voeding te optimaliseren.
- Een optie is weer te gaan werken met een balans: aanvoer = afvoer + forfaitair onvermijdbaar verlies. Percelen die laag zitten mogen wat meer krijgen, eventueel ook correctie voor percelen die hoog zitten, maar dat leidt snel tot mestafzet.
- Percelen die laag zitten mogen nu ook al wat meer krijgen. Het is echter niet zo dat er gebieden zijn aan te wijzen met lagere P-toestanden. De variatie is te vinden op percelen binnen bedrijven – daar lijkt nog veel te halen.
- Is werken met een balans dan niet te veel administratief werk? De verwachting is dat dat voor melkveehouderij meevalt. De afvoer van dieren en van melk wordt al goed bijgehouden. De vraag is echter of je wel voldoende de hoge fosfaattoestanden aanpakt op deze manier. Van Brussel mag balans wel als je maar ook gebruiksnormen inzet.
- **Boodschap voor de provincies:** bekijk of je onderscheid kunt maken tussen fosfaatverzadigd en fosfaatlekkend. Verzadiging hoeft nog niet te leiden tot lekken. In België is dat verschil wel gemaakt. In NL wordt dat niet door de provincies opgepakt.

- In de glastuinbouw wordt op hoge snelheid geïnnoveerd – waarom kan het in de veehouderij niet wat sneller? Er wordt wel veel geëxperimenteerd, maar er zijn nog geen grote doorbraken geweest. Ook wordt geconstateerd dat veehouders pas in actie komen als het anders geld gaat kosten. Moet LTO dan niet harder gaan trekken?
- **Boodschap voor LTO:** ga meer achter differentiatie staan
- **Boodschap veehouders, telers:** haal de hoge pieken er uit door je meer te richten op dat wat het gewas echt nodig heeft.

Disclaimer: de NVWV houdt haar bijeenkomsten in een open sfeer, waar de ruimte is om te discussiëren en meningen en argumenten te delen. Aan de teksten op onze site mogen dan ook geen rechten worden ontleend. Heeft u vragen of opmerkingen, dan kunt u die richten aan info@nvwv.nl of direct aan de betreffende persoon die bij de inhoudelijke stukjes staat vermeld.